

Täienduskoolide ja suvikodude tegevusest Saksamaal.

Analüüsides pagulaseestlaskonna rahvulikku tööd ja tegevust kahekümne paguluses veedetud aasta jooksul kõikides maades võime tähele panna, et oleme edu ja tunnustatud tagajärgi saavutanud nendel töö- ja tegevusaladel, kus oleme piirdunud ja ennast juhtida lasknud tege-liku elu nõuetest, esmajoones eesti keele ja rahvuse säilitamise vaja-
dusest.

Ilusad kõlavad sõnad, konverentsidel vastuvõetud ideederikkad re-
solutsioonid ja improviseeritud üldised juhised võivad hääl juhul
meid inspireerida ja vaimselt igapäevsusest kõrgemale tõsta, kuid
kahjuks kõik see ei aita meie tänapäeva tähtsaid elulisi probleeme
lahendada, milleks on eesti rahvuse, eesti keele, rahvuskultuuri ja
rahvusliku omapära viljelemine ja säilitamine, eriti meie päälekasva-
vate noorte hulgas. - Kui meil puudub eesti keelt kõnelev ja rahvusli-
kult mõtlev noorte järelkasv, siis oleme määratud kadumisele, vähe-
malt siin paguluses.

Eesti noorte õpetamise ja kasvatamise küsimused rahvuslikus vaimus,
peavad olema ja jääma ka tulevikus kõikide maade pagulaseestlaste
esmajärgulisteks ja kõige tähtsamaiks ülesandeks. Eesti poiste ja
tüdrukute kasvatamine eesti keeles ja eesti meeles on selleks alu-
seks ja vahendiks, mis loob meie edaspidise rahvusliku töö alused ja
annab õiguse ja mõtte võitlemiseks eesti rahva hää tuleviku ja õigus-
te eest.

Ka Saksamaa pagulas-eestlaskonnas, eesotsas Eestlaste Keskkomiteega,
on eestluse säilitamise küsimused, viimase kümne aasta jooksul ja ka
tänapäeval, olnud väga tõsisteks probleemideks, millede lahendami-
seks oleme otsinud teid ja vahendeid, kuidas seda kõige paremini ja
otstarbekohasemalt ning tulemusterikkamalt lahendada. Saksamaal on
see eriti raske selle poolest, et eestlased elunevad enamuses haju-
tatult üle suure Saksamaa ja üksikuis suurlinnades.

Puuduvad nimetamisväärsed eestlaste keskused, kuhu oleks võimalik kohtadel koondada rahvuskultuurilist tegevust. Suured vahemaad raskendavad ja takistavad ühendusepidamist ja ühiste ürituste, - täienduskoolide, noorte kultuurringide jne. viljakat tegevust või teevad selle täiesti võimatuks.

Nagu nüüd kõikides maades, kus asub eestlasi, on ka Saksamaal hoolimata raskustest täienduskoolide võrk selleks põhialuseks, kus õpetatakse eesti keelt, eesti ajalugu, eesti kirjandust ja kodumaatundmist.

Eestlaste Keskkomitee Saksamaal oli esimene, kes alustas eesti täienduskoolide organiseerimisega. Saksamaal töötasid eesti õppekavaga eesti koolid kuni 1950.a. lõpuni ja üksikuis kohtades isegi kuni 1952.aastani. Eestlaste massiline Saksamaalt lahkumine 1949 - 1952 põhjustas ka eesti koolide likvideerimise. Eesti koolide ootamatu likvideerumine nendes kohtades, kuhu oli jäänud veel suuremal arvul eestlasi, jättis kurva tühimiku, mis võttis võimaluse eesti lastele rahvusliku hariduse andmiseks. Üksikuis kohtades, kus leidis algatusvõimelisi inimesi, kes suutsid uues tekkinud olukorras kiiremini kohaneda, püüdsid omal algatusel ka eesti koolide tegevust jätkata improviseeritud kujul, kuid see ei lahendanud eesti koolide küsimust üle saksamaalises ulatuses.

Alates 1953. aastaga alustas Eestlaste Keskkomitee eesti täienduskoolide organiseerimisega kogu Lääne-Saksamaa ulatuses, kohtades, kus elunes eestlasi ja kus leidis kooliealisi lapsi. Õppetegevus täienduskoolides ja õpilaste arv (180-190), on aastate jooksul kujunenud enam-vähem stabiilseks. Olenedes kaugustest ja teistest kokkutuleku ning muist takistustest, toimub õppetöö täienduskoolides 2-4 korda kuus, mille juures õppetöö kestab 2-5 tundi. Õpilased on jagatud nelja astmesse (klassi). Igas astmes (klassis) kestab õppetöö vähemalt kaks õppeaastat.

Kuni 1962./63. õppeaastani määras iga õpetaja isiklikult, kui palju ja millise osa tema igast õppeainest õppeaasta kestel otsustas läbi võtta.

Alates 1962/63. õppeaastast määrab Keskkomitee kooli- ja haridusala juhataja iga õppeaasta algul, mida ja millises ulatuses õpetajal antud õppeaastal igast õppeainest tuleb läbi võtta; niisamuti näidatakse kätte vajalikud õpperaamatud ja konspektid. Mainitud kord osutus vajalikuks selleks, et saada üldist ülevaadet tehtud tööst ja see võimaldas ühtlaselt hinnata ja võrrelda töö tagajärgi. Teiseks võimaldas see täienduskoolide õppetegevust ühtlustada suvikodude õppetegevusega. Ka suvikodus on õpilased, vastavalt eelteadmisele, jaotatud astmeisse (klassidesse). Õpilaste astmeisse jaotamine suvikodus oli senini seotud suurte raskustega, sest täienduskoolides puudus ühtlane tööplaan, mille tõttu ühes ja samas astmes õppivad noored tulid suvikodusse erinevate eelteadmistega.

Täienduskoolide õppetegevuse juurde kuulub ka kaasaaitamine rahvuslike tähtpäevade ja pühade puhul korraldatavate aktuste jne. kava sisustamises.

Iga õpetaja on kohustatud pidama koolipäeviku, millest nähtub, mida ja kui suures ulatuses on suudetud õppeaineid läbi võtta. Õpetajad töötavad täienduskoolides auametiliselt. Õpikud muretseb ja sõiduraha tasutakse Keskkomitee poolt.

Pääle täienduskoolide toimub Saksamaal eesti noorte õpetamine ja kasvatamine eesti laste suvikodudes.

Keskkomitee alustas eesti laste suvikodude organiseerimisega 1954, aasta suvel. Ka suvikodude organiseerimisel ja korraldamisel oli Eestlaste Keskkomitee Saksamaal esimeseks teerajajaks ja ka suuna näitajaks. Esialgseks suvikodude korraldamise eesmärgiks oli päämiselt suurlinnades elunevatele lastele luua võimalus sõita vabasse loodusse, et värskes ja puhtas õhus, korraliku toitlustamise juures kosuda ja koguda jõudu talviseks koolitööks. Ajaviiteks mängiti ja lauldi eesti laule. Kuna tolleaegsed eesti noored olid alghariduse ja kasvatuse saanud eesti koolides, kus töötati E.V. koolide õppekavade alusel, siis ei olnud erilist tungivat vajadust eesti keele õppimiseks ega rahvusliku kasvatuse tõsiseks viljelemiseks.

1954. ja 1955. aasta suvel korraldatud suvikodu tegevuses selgus väga olulisi ja positiivseid nähteid rahvusliku kasvatuse teostamiseks paluluses. Alljärgnevas olgu esitatud neist mõned:

1. Suurel hulgal laste kokkutoomine võimaldas neis kasvatada ja sisendada rahvuslikku ühtekuuluvuse tunnet ja ühtehoiu vajadust võõrsil.
2. Hulgana koos olles tundis noortepere end mingi jõuna, mis aitas kasvatada iseteadvust ja äratada uhkusetunnet olla eestlane.
3. Laste kokkutoomine suvikodusse võimaldas üle Saksamaa hajutatud eesti noorte vahel luua tihedaid sidemeid ja sõprust, mis jäi püsima ning jätkus kirjavahetuses. See aitas kaasa eesti noorte kogumisele ja säilitamisele eesti ühiskonnale.

Pärast kaheaastasi kogemusi ja katsetusi suvikodudega ilmnas 1956. a. suvel, et õpilaste koosseis oli tunduvalt muutumas. Vanemasse elurikka jõudnud noored, kes olid tugevad eesti keeles ja kodumaatundmises, langesid välja, jäid suvikodu tööst eemale. Tuli juurde suurel arvul nooremaid õpilasi, kes jätkasid õpinguid Saksa koolides ja ka neid, kes alustasid oma õpingutega saksa koolis. Nii kujunes õpilaste koosseis, senisega võrreldes, suurel määral ebaühtlaseks. Sellest tingituna tuli hakata mõtlema suvikodu tegevuse ümberkorraldamisele tulevikus, sest õpilaste koosseisu muutumine jätkus pidevalt. Teiseks näitasid kogemused, et suvikodu päevases tegevuses on väga palju tühikuid, mida ei suudetud täita, kõnelemata tegevuse sisukamaks ja viljakamaks muutmisest. Ainult mäng, jalutamine, lamamine ja toitmine ei rahuldanud lapsi. Vaatamata kõigile võimalikele mängu ja vabaaja veetmise väljamõeldud variantidele, kujunes olukord lastele siiski igavaks ja üksluiseks. Esitati alatiselt küsimusi - mida nüüd peame tegema ... mida nüüd võime teha... jne. Sellises olukorras tekkis paratamatult raskusi distsipliini- ja korrahooldamisega.

Saksamaal elunevaid lastevanemaid puuduvad võimalused omal kulul pakkuda lastele suvivaheajal puhkuse ja kosumise võimalusi. Sellepärast peame kasvavate noorte huvides suvikodusse vastu võtma lapsi ja noori 8.-18. eluaastani.

Suurest vanuse ja vaimse arengu vahest tingitud erinevad huvid ja kalduvused otsida ja leida võimalikult põnevaid ajaviite-vahendeid, laskuti ka korravastasele tegevusele, mis asetaskasvatajad sagedasti probleemide ette, millede lahendamine ei olnud alati kerge.

1956. aasta suvel oli Põhja-Saksamaa eesti laste suvikodu kasvatajaile enam kui selge, et suvikodude päevane töö- ja tegevuskava tuleb muuta mitmekesisemaks, tihedamaks ja sisukamaks.

Kogemused näitasid, et noored vajavad ka vabaaja veetmisel teatud näpunäiteid ja juhtimist, milleks õpetaja peab alati olema ette valmistatud.

Üheks tõsiseks suvikodu töökava muutmise põhjuseks osutus veel nende laste arvu pidev suurenemine, kes olid puudulikud eesti keeles, nii kõnes kui ka kirjas. Ühtlase koostöö huvides tuli neid lapsi paratamatult eraldi õpetada ja järele aidata.

Saksamaa eesti laste suvikodud töötavad selleks annetatud toetustega. Annetajad nõuavad õigusega, et meie peame suvikodudes kasvatama lapsi eesti keeles ja eesti vaimus tublideks eestlasteks. Kuna eesti keele ja kodumaatundmise õpetamine kuulub lahutamatult rahvusliku kasvatus-töö juurde, siis tuli sellest teha järeldus, et ka abistajad on õppe-tegevuse suvikodu töökavva võtmise poolt.

Eeltoodud kaalutlustel leiti otstarbekohasena ja vajalikuna võtta õppetegevus suvikodude töökavva ja see ühtlustada õppetegevusega täienduskoolides.

1956. aasta suvel katsetasime õppetööga Põhja-Saksamaa eesti laste suvikodus. Töö andis täiesti rahuldavaid tulemusi ja leidis mõistvat hääkskiitmist ka õpilaste poolt. Toetudes eeltoodud kaalutlustele ja katsetuste tulemustele, otsustas Keskkomitee ka "ametlikult" võtta õppetegevus suvikodude töökavva.

Alguses oli ka neid, kes õppetöö suvikodu töökavva võtmisse suhtusid kriitiliselt. Kardeti, et lastevanemad ei saada omi lapsi suvikodudesse ja mõned lastevanemaist olid arvamusel, et suvikodu olgu

ainult puhkekoduks, kus ei tohiks lapsed õppetööga koormata jne. Kuid jälgides suvikodu tegevust, ei saanud mainitud arvamusi ja kartusi kuidagi põhjendada.

Alates 1957. aasta suvest alustati Saksamaa eesti laste suvikodus õppetööga kindla tunnikava alusel, milleks koostati päevane tunni- ja tegevuskava. Sellega oli suvikodu päevane tegevus muutunud palju sisukamaks ja mitmekesisemaks. Vabaks tegevuseks leidis aega külluses ja sellest ei tulnud kunagi puudu. Õpilaste ülevoolav energia oli õppetundides otstarbekalt ja kasulikult tegevusse rakendatud ja vaba aega kasutati palju suurema mõnuga, tundes selle järele isegi tõsisemat vajadust. Ei esinenud enam tühimikke päevase aja kasutamises, samuti ei kuulnud nurisemisi igavuse üle. Vastupidiselt eelmainitud kartustele, suurenes suvikodu kasvandike arv pidevalt kuni 50 %. Ka õpilaste hulgas ei suudetud tähele panna mingit vastuseisu ega ükskõiksust õppetegevusest osavõtmisel.

Õppetegevuse suvikodu töökavva võtmine täitis väga suure lünga õppetöös nende õpilaste osas, kes elunevad üksikutes perekondades üle Saksamaa ja kellel selle tõttu ei ole mingit võimalust osavõtmiseks täienduskooli tööst. Nii kujunes suvikodu nendele õpilastele ainsaks võimaluseks eesti keele ja kodumaatundmise õppimiseks.

Suvikodu õppekavva otsustati võtta: eesti keel ja kirjandus, eesti ajalugu, eesti maateadus ja ülevaade Eesti kodanikuõpetusest ja majandusest.

Õppetegevus suvikodus on ajaliselt väga piiratud, mis takistab õppeainete läbivõtmist normaalõppekava ulatuses. Et lühema aja jooksul anda õpilastele õppeaineist kokkuvõtlik ja terviklik teadmiste hulk, otsustati koostada miinimum-töökavad konspektide kujul. Moodustatud komisjon koostas vastavad konspektid, mis on aluseks õppeaine läbivõtmisel suvikodus, andes õpilasele küllaldaselt teadmisi ja tervikliku ülevaate läbivõetud õppeainest.

Õppetöö tegelikuks teostamiseks jagasime õpilased, vastavalt eelteadmistele, kolme astmesse (klassi).

I aste -	vastab	läbilõikes	algkooli	1.+2.	klassile.
II aste -	"	"	"	3.+4.	"
III aste -	"	"	"	5.+6.	"

Mainitud jaotus osutus vajalikuks õppetöö ühtlustamiseks täienduskoolide tööga. Eesti keelt õpetatakse kõigis astmeis. Maateadust II ja III astmes. Ajalugu ja kirjandust III astmes ja kodanikuõpetust III astmes.

Iga astme jaoks on koostatud vastav konspekt või konspekti puudumisel on vastavas õpikus kindlaks määratud lõik või osa, mis tuleb läbi võtta. Keeleõpetuse aluseks on H.Jänes "Meie emakeel" I,II,III, kuid konstektiivsel kujul.

Maateadusest II ja III astmes võetakse läbi - piirid, suurus, maa-pind, aluspõhi, siseveed, taimekate, loomad, rahvas, maakonnad, linnad, talud ja külad, põllundus, metsandus ja maapõuevarad.

Ajaloo III astmes võetakse läbi antud õppeaastaks kindlaks määratud osa (näit. Muistne vabadusvõitlus ja Eesti iseseisvuse sünnid jne.). Õpikuna kasutame - Parijõgi-Algma-Koit "Eesti ajalugu noorsoole".

Kirjandus III aste - võetakse läbi antud õppeaastaks ettenähtud kirjanikud. Õpikuna kasutame H.Jänes - "Ülevaade eesti kirjandusest."

Kodanikuõpetus III aste - võetakse läbi - Eesti riigikord, põhiseadus, kodaniku õigused ja kohustused, kõrgeima riigivõimu kandja ja teostaja, Riigikogu, seadusandlus, E.V. valitsus, president, omavalitsused. Ülevaade majanduse tähtsamatest sektoritest.

Kuni 1960. a suveni ei olnud vajadust õppeastmete ehk klasside suurendamiseks, sest õpilaste keeleoskus püsis enam-vähem ühtlasena. Kuid alates 1961. aastast tuli igal suvel suvikodusse neid lapsi, kelle keeleoskus oli puudulik ja ka neid, kes eesti keelt üldse ei oska. Tuli leida abinõusid, kuidas ka neid lapsi sisse lülitada suvikodu tegevusse ja õppetöösse.

Sellest tingituna tekkis vajadus õppeastmete juurde loomiseks, sest eesti keeles puudulike teadmistega lapsi ei olnud võimalik koos teiste lastega edukalt töösse rakendada.

Vähese keeleoskusega ja keelt mittevaldavaist lastest moodustasime kaks uut astet (klassi): Ia aste ja Ib aste.

Mõlema astmega töötab alatiselt üks õpetaja, kes nendega koguaeg tegeleb. Õpitakse üksikuid eesti keele sõnu, kirjutatakse koos tõlkega vihikusse ja õpitakse lühikeste lausete moodustamise abil pähe. Sest üksikute sõnade pähe õppimisel ei saa õpilases tekkida selget kujutlust sõna mõistelisest tähendusest. Õpitud sõnadest moodustatakse lühikesi lauseid. Laused kirjutatakse, koos tõlkega vihikusse ja õpitakse praktilises kõnevormis pähe. Õpetatakse lühikesi söögipalveid, mida õpilased meeleldi söögilauas loevad. Õpitakse pähe ja lauldakse kergemaid laule või üksikuid salme (Eesti hümn jne.). Mängitakse eesti mängu, mille juures kasutatakse tunnis õpitud sõnu, kas kõnes ehk lauldes.

Keeltõppivad lapsed paigutatakse ka toidulauas oma õpetaja juurde või lähedusse, mis võimaldab õpetajal nendega tegelda. Koos õpitud sõnade praktilise kasutamisega küsimuste-vastuste kõnevormis suurendatakse sõnavara, mis arendab ühtlasi ka keelelist kuulmist.

Huviäratamiseks õppetöö vastu tuli leida sellele ligem eesmärk ja anda võimalus omandatud teadmistega võistelda. Selleks otsustati korraldada suvikodu tegevuse lõpul kirjalikud test-katsed. Igal õpilasel tuleb vastata teatud arvule küsimustele, mis esitatakse läbivõetud õppeainete valdkonnast.

I, Ia, Ib astmetele antakse vastamiseks 10 - 12 küsimust.

II	astmele	"	"	20 - 25	"
III	"	"	"	35 - 40	"

Testide kirjutamiseks antakse aega kolm tundi. Testide kirjutamiseks kogutakse õpilased suurde saali, kus nad paigutatakse istumaseks selliselt, et nad üksteiselt maha kirjutada ega ette ütelda ei saa.

Testid vaadatakse läbi kõikide komisjoniliikmete poolt, mis koosneb suvikodu juhatajast ja aineõpetajaist. Pääle testide läbivaatamist ühtlustatakse hinded.

Iga õige vastus annab ühe punkti ja saadud punktide arv määrab millisele kohale õpilane omas astmes on tulnud. Kui testis on esitatud pikem küsimus näit. kirjutada mõni laul ehk kirjutada kiri jne., siis lepitakse varem kokku mitu punkti selle eest antakse, mille juures vead (miinuspunktid) maha arvatakse.

Et testide täitmise tagajärgedest anda väikest ülevaadet, toon siin kokkuvõttes Põhja-Saksamaa eesti laste suvikodu testide täitmise tulemused 1965. a. suvel.

Ia aste (keelt mittevaldajad). Testi kirjutamisest võttis osa 14 õpilast. küsimusi vastamiseks oli antud 9 (eesti keel). Iga küsimus koosnes viiest, kümnest ja enamast alaküsimusest. Näit. rea lausete ja sõnade tõlkimine, laulude kirjutamine jne. Selles astmes ei olnud hindamise aluseks punktide süsteem, vaid parimaks loeti need õpilased, kelle töös oli kõige vähem viga. Tulemused osutusid järgmisteks:

I koht	-	kõik küsimused vastatud, mille juures esines 1,5 õigekirja viga.
II koht	-	" " " " " " 3 " "
III koht	-	" " " " " " 4 " "
IV koht	-	" " " " " " 5 " "
V koht	-	" " " " " " 7 " "

Edasi esineb testides 13 kuni 35 viga kus juures ühel õpilasel oli 115 viga.

I aste (algk. 1.+2.kl.). Testi kirjutamisest võttis osa 10 õpilast. Küsimusi vastamiseks oli antud 13 (eesti keel). Maksimaalne punktide saamise võimalus 184 p. Testi tulemused osutusid järgmisteks:

I koht - 184 punkti, II koht - 178 punkti, III koht - 173 punkti, IV koht - 157 punkti ja V koht - 145 punkti. Edasi said kõik õpilased üle 130. punkti, välja arvatud üks õpilane, kellel oli 66 punkti.

II aste (algk. 3.+4.kl.). Testi kirjutamisest võttis osa 10 õpilast. Küsimusi vastamiseks oli esitatud 24 (eesti keel ja maateadus). Maksimaalne punktide saamise võimalus 213 p. Testi tulemused olid järgmised:

I koht - 199,5 punkti, II koht - 198 punkti, III koht - 192 punkti, IV koht - 177 punkti ja V koht - 162 punkti. Edasi said punkte: 4 õpi-

last 127 kuni 118,5 punkti ja üks õpilane sai 67,5 punkti.

III aste (algk. 5.+6.kl.). Testi kirjutamisest võttis osa 5 õpilast. Küsimusi vastamiseks oli esitatud 36 (eesti keel, kirjandus, ajalugu, maateadus, kodanikuõpetus ja ülev. eesti majand.). Maksimaalne punktide saamise võimalus 352 punkti. Testi tulemused osutusid järgmisteks:

I koht - 344,5 punkti, II koht - 287 punkti, III koht - 232 punkti, IV koht - 177 punkti ja V koht - 157 punkti.

Tõin 1965.a. suvel toimunud suvikodus kirjutatud testide täitmise tulemused näitena põhjusel, et sellest suvikodust osavõtjad õpilased olid eranditult oma teadmised omanud ainult täienduskoolides ja suvikodudes. Pääle selle olid suvikodu lapsed 1965.a. suvel tunduvalt kooramatud Saksamaa esimese eesti laste laulupäeva kava ettevalmistamisega.

Igas astmes antakse välja kolm auhinda ja üks kuni kaks preemiat. Kõik auhinnad on rahalised, välja arvatud preemiad. Rahaliste auhindade asjas on olnud eriarvamusi. Kuid kogemuste ja tähelepanekute järele on noored rahalistest auhindadest, vaatamata selle väärtusele, rohkem huvitatud kõik mõnest kinkeesemest.

Õppetöö suvikodus toimub kindlaks määratud tunnikava alusel, mis on suvikodu ruumis välja pandud. Tunnid antakse enne lõunat kella 9-12, seega kolm tundi à 0.45 minutit.

Päealõunane aeg kasutatakse eesti laulude ja rahvatantsude õppimiseks, jalutamiseks, ujumiseks ja mängimiseks.

Kui õppetöö lõppeesmärgiks oli testide kirjutamine ja sellega ühenduses püüe, võimalikult suurema punktide arvuga tulla paremale auhinna, siis laulude ja rahvatantsude õppimise ligemaks eesmärgiks on esinemine suvikodu lõpp-peol-lõkkeõhtul, kuhu kutsutakse rohkesti lastevanemaid ja teisi külalisi.

Laulude õpetamiseks moodustatakse õpetaja poolt laste laulukoorid.

- a) Koor vanematele õpilastele, kes õpivad kahe ja kolmehäälseid laule.
- b) Koor väikestele lastele, kes õpivad ühehäälsid laule.

Rahvatantsu rühmi on samuti kaks. a) Suuremate ja vanemate laste rühm, alates 12. eluaastast ja b) väikeste laste rühm, 8.-12. aasta

vanuseni.

Oleme püüdnud suvikodu tegevust organiseerida selliselt, et kõik kasvandikud oleksid sihikindlalt rakendatud püüdlusega jõuda ülesseatud eesmärgini, kasvatada noortes ühtekuuluvuse- ja kohusetunnet.

Eeltoodu peaks küllaldaselt tõestama, et suvikodu päevane tegevus oli muutunud palju sisukamaks ja mitmekesisemaks. Vabaks tegevuseks, mängudeks, ujumiseks, sportimiseks jne. leidis aega küllaldaselt.

Loomulikult tuleb hoolitseda selle eest, et huvi töö ja tegevuse vastu ei kaoks ja et lapsi liigselt ei väsitataks. Tegevus peab olema vaheldusrikas. Ilusa ilmaga võib õppetunde korraldada ka vabas looduses, samuti laulda ja tantsida supelrannas, vaheldumisi suplemise ja mängimisega. Võib õpilastega kokku leppida selliselt, et hommikupoole tehakse tõsiselt tööd ja õhtupoolik veedetakse supeldes ja päevitades. Olenedes ilmastikust, võib see toimuda ka ümberpöörduvalt. Kõige selle juures tuleb sisendada õpilastesse teadmine, et töö ja mäng toimugu rööbiti selliselt, et midagi ei tohi jääda tegemata. See aitab noortes kasvatada kohuse-, distsipliini- ja vastutustunnet jne. Kuid Saksa-maa eesti laste suvikodudes sellel alal senini ei ole olnud nimetamisväärsed raskusi.

Nagu eespoolt mainitud, on suvikodu tegevus suunatud selliselt, et töötulemused oleksid peatselt nähtavad ja et saavutusi oleks võimalik näidata ja esitada ka avalikkusele, kus võib loota tööle teatud hinnangut. Oleme püüdnud igal suvel suvikodu tegevust lõpetada rõõmsalt ja tujuküllaselt. Selleks oodatavaks lõppsündmuseks on kujunenud oodatud suvikodu lõppaktus ja sellele järgnev, võimalikult sisuka kavaga lõkkeõhtu, mis korraldatakse üks päev enne kojusõitu.

Meie oleme algusest pääle annud rahvusliku kasvatuses osas pidulikule suvikodu tegevuse lõpetamisele väga tähtsa osa, mis on annud meie arvates häid tulemusi. Pääle õppetöö on suvikodu tähtsaks ülesandeks, koondada võõra rahva hulgas hajutatult elunevaid eesti noori ühiseks pereks ja selles suures ühises peres luua õhkkond ja vaimsus,

mis neid alatiseks ühendab, ka siis, kui nad suvikodust lahkuvad oma kodudesse. - Suvikodu töökava on küllaltki tihe ja nõuab igalt noorelt küllaldast tähelepanu, et seda täita. Isiklike ja südamlike kontaktide loomise võimalus noorte vahel on sellega teatud määral olude sunnil piiratud. Eriti võib seda märgata tagasihoidliku iseloomuga laste juures.

Ettevalmistatud pidulikkus, käesoleval juhul pidulik aktus, võimaldab suurel hulgal koosviibivates noortes luua ja esile kutsuda vaimustust. Ühine vaimustus seob noori hingeliselt üheks tervikuks. Selles ühises spontaanses ja ülevas meeleolus esiletõstetud rahvuslik ühtekuuluvus, rõhutatud rahvuslik vaim, iseteadvus ja uhkus koos suvikodust kaasavõetavate mälestustega, jäävad noorte teadvusse aastakümneiks ja säilitab omavahelised sidemed ka tulevikus.

Et seda eesmärki saavutada, oleme aktuse päeva kujundanud pidupäevaks. Saal, kuhu kogunetakse ühise perena, on ilustatud rahvuslippude, lillede ja rohelisega. Väljaantavad auhinnad ja preemiad on saalis asetatud oma kohale silmapaistva esinduslikkusega. Terve suvikodu pere on pühapäevaselt riidetatud. Laulukoori liikmed ja rahvatantsijad on nägusais rahvarõivais. Ka õpetajad esinevad pühapäevaselt ja pälvivad tihti õpilaste austavat tähelepanu, mis tõstab esile tunnetuse vanemate austamise ja respektseerimise vajadusest.

Kogunetakse saali täis põnevat ootust, ei kõnelda nii valjult kui tavaliselt. Selleks päevaks on kohale tulnud ka lastevanemaid ja omakseid. Kuna suvikodu asub tavaliselt mõnes Saksa noortekodus, kus viibib tihti mitmest rahvusest noortegruppe, siis on loomulik, et palume ka neid aktust külastada, kellele olulised osad aktuse käigust tõlgitakse. Nii ulatub aktusest osavõtjate arv loo kuni 150.

Aktus algab palvusega, mida ilustab lastekoor. Selle järele antakse ülevaade suvikodu töö ja tegevuse tulemustest ja üteldakse tänu kõigile eesti poistele ja tüdrukutele, kes oma osavõtuga suvikodu tegevusest on tõestanud armastust oma kodumaa ja rahva vastu, niisamuti kinnitab

sellega tahet jääda ka siin võõrsil eestlaseks.

Nüüd tehakse teatavaks auhinna ja preemiate saajad.

Kõik auhinna ja preemiate saajad tulevad üksikult publikumi ette, kus juhataja neile ümbriku või kingituse koos lillede ja käesurvega pidulikult üle annab. Kogu tegevust saadab vaimustav aplaus ja auhinna saajad koos ühiseks pereks kasvanud sõprade ja sõbrataridega moodustavad ühise rõkkava noorte ühiskonna. On uhke jälgida noorte säravaid silmi ja leegitsevaid südameid, kui hümni laulmisega, täis vaimustust, lõpetame aktuse. Nii oleme kasvanud ühiseks vaimseks pereks ja peatsele lahkumisele mõeldes läigib nii paljude silmis vaikne pisar, sest pisar on südame vaikne kõne.

Aktusele, mis toimub tavaliselt pärast lõunat, järgneb õhtul lõkkeõhtu, kuhu koguneb ka suvikodu ümbruskonnast uudishimulikke külalisi. Lõkkeõhtul esinevad suvikodu laulukoorid, solistid, suurte ja väikeste laste rahvatantsurühmad. Esitatakse mitmekesiseid lõkkenumbreid jne.

Eddekandeid võetakse täie tõsidusega ja kõike püütakse esitada hästi ja pidulikult, et teenida kuulajaskonna kiitust. Kogu tegevus jäädvustatakse pildistamisega.

Lõkkeõhtu kava täitmisele järgneb seltskondlik koosviibimine tantsuga lõkketule ümber. Kuna sellel õhtul algab öörahu alles kell 24.00, siis kasutatakse aega tantsimiseks ja lõbutsemiseks viimse võimaluseni.

Kokku võttes võib mainida, et oleme lühikese ajaga teinud noortega tublit tööd. Oleme neis suutnud äratada rahvuslikku uhkust, iseteadvust ja endausaldust, oleme kasvatanud noortes rahvuslikku vaimu ja vaimustust, mis peab neid eraldama pääletungivast võõrast vaimust.

Kuid vaatamata selja taha jäänud pingelistele tööpäevadele, omavad noored veel palju ülevoolavat elujõudu ja võivad koju minna värsketena ja päikesest pruunistunud palgega. Kõik lahkuvad kindla lootusega ja sooviga, järgmisel suvel uuesti kohata. Selles vaimus on Saksamaa eesti laste suvikodud töötanud 11 pikka aastat. Seitsme-kaheksa aasta vanusena tullakse suvikodu perekonda ja jäädakse sellesse kuni seitsme-

14
-kaheksateistkümmne eluaastani. Keegi ei ole eemale jäänud õppimise kohustuse, auhinnast või preemiast ilmajäämise ega mõne muu võimaliku "pahanduse" kartusel.

Suvikodu töö ja tegevuse organiseerimine ja rakendamine nõuab õpetajailt palju tööd ja vaeva ning pingutavat endaohverdamist. Seda vastutusrikast tööd saab teha armastusega ja sisemise kohusetundega, anda kogu oma füüsiline ja vaimne jõud noorte teenistusse. Iga õpetaja peab enne kõike ise uskuma õppe- ja kasvatustöös ülesseatud eesmärkide saavutamisse ja rahvusliku kasvatustöö väärtusesse, siis võib ta seda sisendada ka noortesse. Täitkem omi kohustusi armastuses oma armastatud kodumaa ja eesti noorte vastu. Püüdkem noortesse istutada kõike seda, mis meie kodumaa kord meisse on istutanud. See vaim juhtigu meid noorte õpetamisel ja kasvatamisel Eesti vabaduse uuesti sünniks ja Jumala auks!

Jaan Lepik